

Bakalářská práce:

Amulety a talismany v transkulturní perspektivě

Autor:

Petr NUSKA

Vedoucí BP:

PhDr. et Mgr. Martin RYCHLÍK, Ph.D.

Oponent BP:

PhDr. Václav SOUKUP, CSc.

218 stran; z toho 110 stran textové části (včetně seznamu literatury se 136 převážně anglicky psanými prameny) + 91 stran obrazových příloh se 118 vyobrazeními.

Posudek vedoucího práce (školitele):

Aspirant bakalářského titulu kulturologie Petr Nuska si pro svou absolventskou práci zvolil zajímavé, nosné a opomíjené téma, které se primárně týká amuletů a talismanů čili artefaktů, jež jsou určeny k magické ochraně jedinců napříč různými kulturami. Všímá si nejen jejich kulturně daných významů, ale „talismanickou magii“ zasazuje do širokého pojetí (koncepte) magie tak, jak jej antropologická věda zná a definuje. Název práce – ač se možná zdá, že na oboru kulturologie zní snad až příliš formálně a „klasicky“ – však na rozdíl od mnohých podobně pojmenovaných textů plně vystihuje rozsah i smysl Nuskovy práce, která je, a to je zapotřebí říci hned v úvodu, zcela mimořádná a přesahuje podmínky požadované na FF UK.

Bakalářská práce je rozdělena na šest hlavních segmentů – *Úvod*, *Vymezení zájmové oblasti*, *Magie*, stěžejní část *Amulety a talismany v transkulturní perspektivě* (str. 39-92), *Amulety a talismany dnes* a *Závěr*. Doplněním je obsáhlý soupis použité literatury s celkem 136 tištěnými tituly a 25 elektronickými prameny. Většinou v cizím jazyce, hlavně v angličtině.

Nuska v úvodu upozorňuje, že talismany/amulety jsou [v kulturní antropologii] opomíjeným tématem, které si zaslouží větší odbornou pozornost. Proč? 1. Jedná se o fenomén s ohromnou variační šíří, 2. jsou rozšířeny ve většině kultur (*podle databáze eHRAF se amulety vyskytují u 189 kultur z celkem 258 evidovaných*), 3. existuje celá řada artefaktů, které původně sloužily jako amulety či talismany, ale jejich význam je zapomenut a tyto artefakty samotné dnes plní jen funkci ozdobnou, 4. jsou pravděpodobně dosud „nevyhynulým článkem“ evoluce náboženského myšlení, 5. jsou dodnes v nemalé míře vyhledávány lidmi, kteří v jejich účinky věří navzdory převládajícímu racionálnímu způsobu myšlení, uvádí Nuska v úvodní části (str. 8). Dosud nejsoubornější prací je dle autora bakalářské práce kniha Sira E. A. Wallise Budge *Amulets and Superstitions* (1930), na niž se v mnoha případech odvolává.

A protože zůstává osamocená nejen v anglosaském prostředí (a systematická práce chybí i českým etnologům, religionistům či kulturologům), klade si předkládaná bakalářská práce ambiciózní cíle. Je jich pět, ale jeden je zásadní: „*Otevřít v tuzemském prostředí problematiku amuletů a talismanů jako seriózní antropologické téma, tj. oprostit se od těch typů, které vyvinula ‚komerční esoterika‘*“, píše Nuska (str. 11). Dalšími cíly jsou: pokus o transkulturní analýzu amuletů, srovnání talismanů u kultur před- a literárních, zasazení talismanické magie do širších rámců a zamyšlení nad současnou rolí amuletů/talismanů.

Autor postupuje ve svém záměru logicky, postupně a systematicky. Klade si otázku, zda existuje rozdíl mezi amuletem a talismanem (str. 12-15), přidává i přehled artefaktů příbuzných – jako vhodný „výkladový“ slovníček. V kapitole věnované magii přináší vlastní zařazení „talismanické magie“ do teorie; věcně pracuje s díly, definicemi a koncepty Frazera, Marreta, Codringtona či Durkheima, i díly tuzemskými, např. Kandertovými (str. 21-38).

Hlavní částí, radostně viděnou zejména očima etnologa, je 4. kapitola. Nuska se odvážně pustil do utřídění nebývalé šíře cizokrajných amuletů, když plně využil výhod, jež skýtají katalogy typu HRAF budovaného G. P. Murdockem aj. Za originální a přínosné lze považovat autorovo rozčlenění talismanické magie fungující na základě sedmi principů: principu homeopatické magie, kontaktní magie, magie psaného slova, magii barev, principu magických substancí, personifikované vyšší moci a kombinace více principů (str. 39-92).

Petr Nuska přináší na podporu svých tezí pestrou škálu etnografických příkladů (užití vlasů, nehtů, pupeční šňůry, dobíjení amuletů u Maorů, role uzlů, pouzder etc.), přičemž je nutno ocenit primární zdroje informací: mezi citovanými pracemi – připomeňme, že v bakalářské práci (sic!) – figurují taková díla jako Basedow citovaný k Australcům, Best k Maorům, Birket-Smith k Inuitům, DuBois a Kardiner k lidem Aloru, Evans-Pritchard k Azandům, Geertz k náboženství Jávy, Lowie k Assinibojnům, Radcliffe-Brown k Andamancům, Rattray k Ašantům nebo Reichel-Dolmatoff k amazonskému pojetí všehomíra apod. V tomto ohledu považují tuto veskrze *kulturně-antropologickou práci* za příkladnou.

Předložený text lze dále rozvíjet a rozšiřovat, což jednoznačně doporučuji, nicméně oblastí, kterou Nuska zatím jen naznačil, je role amuletů a talismanů DNES, ve *společnosti pozdní doby*, jak říká sociolog Miloslav Petrušek. „*Poslední příčinou zániku klasických amuletů a talismanů je ... komerční trh,*“ uzavírá aspirant (str. 96), jenž se pozastavuje nad oblibou „esoterických“ knih a chybí mu kvalitní opus nabízející řádné odpovědi, které si v dějinách či *etnologii amuletů* pokládá. Nezbyvá mu, než si ucelenou studii napsat sám. Některé části by bylo skutečně přínosné publikovat, nejspíše časopisecky (*Český lid*, *Culturologia* aj.).

Formální věci: Práce je psána kultivovaným jazykem, čtivě, ale přitom výrazově přesně. Technické zpracování je vynikající (včetně 105 poznámek po čarou) se správně uváděnými citacemi. Výtku lze mít k oboustrannému tisku, ale při enormním rozsahu bakalářské práce je to snad i pochopitelné. Některým drobným překlepům, zejména ve jménech, se nelze při takovém širokém záběru plně vyhnout: Evans-Pri(t)chard (str. 102), Wis(s)ler (str. 69) aj. Naopak lze ocenit slovníček etnik, autorovu pečlivost a pravidelné konzultace se školitelem.

Resumé:

Předloženou bakalářskou prací *Amulety a talismany v transkulturní perspektivě* prokázal její autor hlubší orientaci v antropologické (kulturologické) problematice, přesně formuloval své záměry, umí pracovat s odbornou literaturou (navíc převážně v cizím jazyce) a dokáže samostatně a originálně uchopit složité téma v mnoha dimenzích. Obhajovanou práci považují v oboru za jednu z nejlepších, se kterými jsem se měl čest na FF UK setkat.

Plně doporučuji k obhajobě.

Praha, 28. května 2012

PhDr. et Mgr. Martin Rychlík, Ph.D.